

Österbottens välfärdsområdes servicenät för gemenskapsboende i det norra området 2025–2026

Välfärdsområdesstyrelse 16.09.2024 § 183

Beredare

Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Bakgrund

Enligt socialvårdslagen (21 b §) avses med gemenskapsboende sådant boende som ordnas av välfärdsområdet i en tillgänglig och trygg boendeenhet där personen förfogar över en bostad som motsvarar hans eller hennes behov och där de boende erbjuds verksamhet som främjar socialt umgänge. Denna boendeform är avsedd för personer vars funktionsförmåga är nedsatt och vars behov av vård och omsorg har ökat. Styrelsen för Österbottens välfärdsområde har (17.6.2024/§ 138) godkänt en servicebeskrivning för gemenskapsboende och de kriterier enligt vilka denna service beviljas. Gemenskapsboendet likställs med hemmaboende. Servicen är service som ges i hemmet.

Österbottens välfärdsområde har som ett servicestrategiskt mål att 93 % av dem som fyllt 75 år ska bo hemma år 2025. År 2023 uppgick andelen i Österbotten till 91,8 %. Även om befolkningen i Österbottens välfärdsområde i jämförelse med den nationella nivån är friskare än befolkningen i landet i övrigt bor färre personer som fyllt 75 år hemma samtidigt som fler bor på serviceboenden med heldygnsomsorg. En utökning av användningen av gemenskapsboende är ett sätt att främja möjligheterna att bo hemma.

Diskussioner i vilka såväl välfärdsområdena som Valvira, ARA, RFV, THL och ministerier deltagit har förts om upprättandet av nationella riktlinjer för gemenskapsboende. I fastigheter för gemenskapsboende bör man ge akt på bland annat bostädernas lämplighet/tillgänglighet, kokmöjligheter, storlek (tillräcklig) och modifierbarhet. Därutöver är det viktigt att fastigheterna är centralt belägna och ligger nära service. NHG har i en nationell kartläggning av nuläget fört fram utvecklingsutmaningar som anknyter till utrymmeslösningar, trafikförbindelser, kommunalt producerade tjänster, ägarskap, serviceproduktion samt det faktum att man nationellt uppmuntrar till utöka användningen av gemenskapsboende, samtidigt som en utökning kräver investeringar. Den nationella informationsstyrningen av gemenskapsboendet är ännu ringa, varför det ännu inte finns någon enhetlig, nationell linjedragning.

Välfärdsområdena driver som bäst projekt kring gemenskapsboende i syfte att hitta nya partnerskap och föra marknadsdialoger. På basen av de diskussioner som förts med de andra välfärdsområdena kan man konstatera att de flesta välfärdsområden strävar efter att uppnå en täckning på 1–2 procent i fråga om gemenskapsboende. Ifrågavarande täckningsgrad ligger också i linje med de beräkningar som THL kommit fram till i sitt scenario. I det förslag som angår gemenskapsboendet i Österbottens välfärdsområde strävar man efter att uppnå en täckningsgrad på cirka 1 % fram till år 2030.

Den tjänsteinnehavargrupp som berett en modell för gemenskapsboende har i våras utvärderat Österbottens välfärdsområdes klientstruktur inom det egna serviceboendet med heldygnsomsorg samt välfärdsområdets möjligheter att ändra på de nuvarande utrymmena för att de ska bemöta de krav som ställs på gemenskapsboende. I frågan om utrymmeslösningarna uppfylls de krav som ställs på gemenskapsboende endast av Solhörnan i Korsholm. På Solhörnan kan 30 platser ändras till bostäder som lämpar sig för

gemenskapsboende utan några investeringar. Vad gäller övriga egna enheter som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg kräver merparten avsevärda ändringsarbeten och investeringar för att kunna ändras till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende. Utmaningarna beror delvis på att enheterna är anstaltsliknande till sin konstruktion och delvis på enheternas skick.

Österbottens välfärdsområdes gemenskapsboende i det norra området

I norra området finns inte gemenskapsboende enligt socialvårdslagens definition. Däremot finns ett antal seniorboende i privat regi. Tanken är att välfärdsområdet uppmuntrar externa aktörer att upprätthålla seniorboende också i framtiden. Enligt befolkningsprognosen för år 2030 (7135 personer som fyllt 75) behövs cirka 70 gemenskapsboendebostäder i norra området för att nå en täckningsgrad på 1 %. De hybridlösningar som i tabellen föreslås genomföras i det norra området (gemenskapsboende i anslutning till serviceboende med heldygnsomsorg) kräver delvis nybyggnation och således även investeringsanslag.

Antalet personer som väntar på en dygnet runt-serviceboendeplats i norra området har minskat jämfört med tidigare år (21 personer 1–6/2024 jämfört med 35 personer 1-6/2023). Medelväntetiden är också kortare jämfört med tidigare år (0,6–1,7 månader 1–6/2024 jämfört med 1,4–3,3 månader 1-6/2023). Variationer mellan kommunerna finns.

Föreslagna åtgärder gällande gemenskapsboende i det norra området		
Täckningsmål: 1 % till år 2030	Nuläget 2024	Åtgärderna i framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026
Norra området: <i>Kronoby</i> <i>Jakobstad</i> <i>Larsmo</i> <i>Pedersöre</i> <i>Nykarleby</i> Det behövs 70 bostäder för gemenskapsboende 2030	Det finns för tillfället inga bostäder för gemenskapsboende i området (enligt det som avses med gemenskapsboende i socialvårdslagen). I området finns privata enheter för serviceboende.	Utvecklandet av seniorboendet i området stöds. 2025: Planera hur hybridlösningar för gemenskapsboende kan genomföras på Hagalund-området i Nykarleby samt i Pedersöre. 2025: Planera hur gemenskapsboende som hybridenhet kan verkställas som nybyggnation i Jakobstad, med hjälp av den kunde också de nuvarande dygnet runt-platserna på Björkbacka ersättas. Målet är att utöka gemenskapsboendet med ungefär 70 bostäder.

Kostnaden för en plats på gemenskapsboende har uppskattats utgöra ungefär hälften av kostnaden för en plats på ett serviceboende med heldygnsomsorg. Kostnaden för serviceboende med heldygnsomsorg uppgår på årsnivå till cirka 80 000 euro per plats. I beräkningarna har behovet av hemvård för en klient i en bostad på gemenskapsboende uppskattats uppgå till 30 timmar per månad. Med tanke på kostnadsnyttoeffekten kräver en ökning av gemenskapsboende en minskning av serviceboende med heldygnsomsorg. Delaktigheten och aktiviteterna på gemenskapsboende har bedömts ha en positiv inverkan på personernas funktionsförmåga och möjligheter att bo hemma längre, varför en utökning av denna boendeform på längre sikt anses minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg.

Risker

De risker som är förknippade med gemenskapsboende kan indelas i risker som anknyter till klienten, klient- och patientsäkerheten, serviceproduktionen, fastigheterna samt till samarbetsrelaterade orsaker. Befolkningens intresse för att flytta till gemenskapsboende kan vara ringa eller så kan hyran bli för hög. Det här kan leda till att bostäder står tomma. Det här igen skapar ekonomiska utmaningar för välfärdsområdet. För att kunna åtgärda de ekonomiska riskerna är det viktigt att välfärdsområdet och de samarbetsparter som anknyter till gemenskapsboendet för en dialog i ärendet.

Gemenskapsboende kräver ett servicebeslut och en klientplan med fastställda mål och innehåll för servicen samt konkreta klientspecifika timmar för hemvårdsbesöken. Dessa kan bli diffusa, varvid klienten ges mer hemvård än vad hen behöver. Det kan också vara svårt att utvärdera eller mäta effekterna av de realiserade åtgärderna/tjänsterna. De anhörigas, klientens och serviceproducentens roller kan bli oklara. Ordnandet av städningen och tvättningen kan ställa till utmaningar för klienten, då de omfattas av klientens organiseringsansvar. En väl uppgjord, målinriktad klient-/vårdplan förtydligar serviceproducenternas roller, klientens ansvar och ger en bild av serviceomfattningen.

Tillräckligt med uppmärksamhet fåsts inte vid den allmänna säkerheten och brandsäkerheten och i synnerhet inte på att det inte finns någon personal i fastigheten på natten. Personer som behöver mycket hjälp kan ha svårt att handla vid en eventuell brand. I servicebeskrivningen för gemenskapsboende 1.0 har man strävat efter att lyfta fram säkerhetsrelaterade faktorer för att man proaktivt ska kunna åtgärda de potentiella riskerna.

Den anstaltsliknande strukturen hos det förefintliga fastighetsbeståndet gör det svårt att bygga om utrymmena till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende. En utökning av gemenskapsboendet kan kräva nybyggnation. De olika intressena kan hämma dialogen och bildandet av partnerskap. Den oenhetliga nationella styrningen försinkar de planeringsprocesser som hänför sig till gemenskapsboende. De byggnationsprojekt och ombyggnadsarbeten som hänför sig till gemenskapsboende kräver investeringsmöjligheter som välfärdsområdena saknar i nuläget. Därför borde man hitta nya strukturella lösningar och nya partnerskap.

Konsekvensbedömning – norra området

Enligt förslaget i norra området skulle nya gemenskapsboendeenheter främst byggas upp i anslutning till serviceboende med heldygnsomsorg, s.k. hybridenheter. Denna form av enheter bedöms ge synergieffekter gällande personaltillgången, kostnadseffektivitet (logistik kostnader och utrymmes användning), samt ur klientens perspektiv gällande socialt deltagande och säkerhet.

Utökningen av gemenskapsboende med hjälp av nybyggnationer kan utgöra en utmaning på grund av välfärdsområdets ekonomiska situation. Nybyggnation förutsätter också nya partnerskap och nya verksamhetsmodeller. I planeringsarbetet är det viktigt att ge akt på

kommunernas bostadspolitiska program, men också att utveckla nya samarbetsformer med kommunerna och de övriga aktörerna i regionen. För att man ska kunna främja hemmaboendet bland äldre inom ramen för den boende- och servicehelhet som tillhandahålls för äldre är det viktigt ta fram en modell för seniorboende.

Sektordirektör, äldre personer Vähäkangas Pia

föreslår, att styrelsen tar del av följande ändringsförslag som gäller det norra området i Österbottens välfärdsområde:

- Ett planeringsarbete påbörjas för att utreda hur gemenskapsboende som hybrid ska kunna verkställas i Nykarleby, Jakobstad och Pedersöre samt för att utreda finansieringsmöjligheterna och finansieringsformerna för dessa enheter.
- Välfärdsområdesstyrelsen befullmäktigar tjänsteinnehavarna att verkställa planeringsarbetet i fråga.

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen innan det slutgiltiga beslutet ber om utlåtanden av kommunerna i det norra området och genomför en medborgarenkät om de förändringar som görs i servicenätet inom ramen för framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Distribution

Välfärdsområdesstyrelse 21.10.2024

4697/00.01.02.01/2024

Beredare

Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta

Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Välfärdsområdesstyrelsen har bekantat sig med och diskuterat (välfärdsområdesstyrelsen 19.8.2024 paragraf 153 och välfärdsområdesstyrelsen 16.9.2024 paragraferna 183–185) servicenätet för gemenskapsboende för äldre 2025–2026. Styrelsen har begärt om utlåtanden av kommunerna i landskapet och utfört en befolkningsenkät om de förändringar i servicenätet som ska genomföras i anslutning till framtids- och anpassningsprogrammet. En sammanfattning av befolkningsenkäten har anslutits som bilaga.

Innan den utsatta tidsfristen har utlåtanden inkommit av Kronoby kommun och Kronobys äldreråd samt av Pedersöre, Larsmo och Nykarleby kommuner. Utlåtandena har anslutits som bilaga.

I sina utlåtanden framför Kronoby kommun och Kronobys äldreråd att det i framtiden kan vara svårt att sträva efter att allt fler äldre ska bo hemma. Kronobys representanter konstaterar att det redan för närvarande i kommunen finns boendeservice som i praktiken är ett gemenskapsboende. Samarbetet med Österbottens välfärdsområde, Soite och Kronoby kommun upplevs som viktigt. Uppmärksamhet bör även fästas vid servicenätet för intervallvård.

I sitt utlåtande framför Pedersöre kommun att gemenskapsboende i framtiden säkerligen är en boendeform som behövs. Pedersöre kommun är beredvilligt att föra diskussioner med välfärdsområdet när gemenskapsboendeformer planeras. I utlåtandet konstateras också att i och med den åldrande befolkningen kommer det säkerligen att behövas stödformer som tryggar hemmaboende. I utlåtandet konstateras att det för närvarande inte är ändamålsenligt att stänga Purmohemmet utan några planer på ersättande servicefunktioner. Tidtabellen är också för rask för att man ska kunna garantera att äldre har tillgång till trygga tjänster.

I sitt utlåtande framför Larsmo kommun att man på längre sikt bör planera ett gemenskapsboendekoncept också i Nykarleby för i sitt utlåtande fram behovet av en ändring av servicestrukturen. Kommunen förhåller sig positivt till ett gemenskapsboende i Hagalunds område.

Staden Jakobstad understöder tanken om att hybridmodeller kan användas som ett koncept för gemenskapsboende och att bostäderna kan placeras i centrum. Dessutom anser staden det vara viktigt att man ger akt på det befintliga byggnadsbeståndet och undviker nybyggnader.

Välfärdsområdets äldreråd framför i sitt utlåtande att gemenskapsboendet bör utvecklas i rask takt. Gemenskapsboenden bör placeras i nära anslutning till annan boendeservice eller nära centrum och tjänster. Dessutom bör möjligheterna att ändra förefintliga byggnader till gemenskapsboenden utredas. Det är också viktigt att hitta samarbetsparter och byggherrar, men även viktigt att utveckla förebyggande funktioner och digitala kunskaper hos äldre. Äldrerådet ser den raska tidtabellen som ett hot. Utlåtandet finns i bilaga.

Utifrån utlåtandena kan man konstatera att gemenskapsboendet anses vara ett betydelsefullt komplement till den nuvarande servicestrukturen. Det finns redan nu verksamhet som liknar gemenskapsboende i regionen. Kommunerna anser sig vara beredvilliga att inleda diskussioner om gemenskapsboendekoncept med välfärdsområdet. Servicestrukturen upplevs genomföras i för rask takt.

Välfärdsområdesdirektör Kinnunen Marina

föreslår att styrelsen ska besluta att

- ett planeringsarbete ska påbörjas för att utreda hur gemenskapsboende som hybrid ska kunna verkställas i Nykarleby, Jakobstad och Pedersöre samt för att utreda finansieringsmöjligheterna och finansieringsformerna för dessa enheter
- välfärdsområdesstyrelsen befullmäktigar tjänsteinnehavarna att verkställa planeringsarbetet i fråga.

Beslut: